

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Marek Motuk

w sprawie **R.K.**,

skazanego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 9 maja 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 21 grudnia 2020 r., sygn. akt II AKa 214/20

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu

z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt II K 143/18,

uchyla wyrok w zaskarżonej części orzekającej środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym (pkt I ppkt 6) i przekazuje sprawę w tej części Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt II K 143/18, Sąd Okręgowy w Toruniu uznał R.K. za winnego tego, że:

1. w dniu 1 lutego 2018 r. r. od godziny około 10 do godziny około 11.30 w T. przy ul. [...], działając w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia K.B., pozbawił ją oraz R.B. wolności ze szczególnym udręczeniem w ten sposób, że po wpuszczeniu do mieszkania popchnął R.B. i zamknął go w pokoju, zakął z przodu ręce kajdankami przypinając go nimi do wersalki oraz skrępował jego nogi taśmą izolacyjną, czym spowodował u niego miejscowe przekrwienie i zasinienie obu przedramion, ze strupami na powierzchni grzbietowej prawego śródreńcza i powierzchni łokciowej lewego przedramienia, które naruszyły czynności narządu ciała na czas poniżej siedmiu dni oraz grożąc pozbawieniem życia, przy czym groźba ta wzbudziła w nim uzasadnioną obawę spełnienia, przystawiając mu nóż oraz mierząc do niego z przedmiotu przypominającego broń palną zmusił do spożycia alkoholu w postaci piwa marki [...], a K. B. rozebrał z bielizny, pociął jej ubrania nożem, skrępował wiążąc taśmą izolacyjną oraz stanikiem ręce z tyłu ciała, a następnie przywiązał je do szyi obwiązując kilkakrotnie tą taśmą szyję, zakleił taśmą izolacyjną usta, obciął jej część włosów, nożem ponacinał skórę w okolicach piersi, uda, pośladków, brzucha powodując u niej powstanie obrażeń ciała: otarć naskórka i zasinienia uda i pośladka lewego, zadrapań po stronie prawej brzucha i na prawym podudziu oraz okolicy biodra prawego, liniowych otarć naskórka okolicy policzka lewego, okolicy piersiowej lewej, prawego śródbrzusza, przedramienia prawego i lewego podudzia oraz okolicy lewego pośladka, otarć naskórka okolicy prawego śródbrzusza i lewego przedramienia; zasinienia śródreńcza prawego, lewego przedramienia oraz lewego pośladka, czym spowodował naruszenie czynności narządu ciała jak i rozstroju zdrowia na czas poniżej siedmiu dni, po czym poprzez przystawianie noża do jej ciała oraz kierowanie słów o pozbawieniu życia jej, brata K.B. oraz R. B. oraz grożąc oszpecceniem, przy czym groźby te wzbudziły u niej uzasadnioną obawę spełnienia, zmusił ją do połknięcia znacznej ilości tabletek leków w postaci Abilify, Aryzaler (stężenie aripiprazolu w próbce z dnia 2 lutego 2018 r. godz. 18:10 wynosiło 593 ng/ml), ApoSuprid (stężenie

- amisulprydu w próbce z dnia 2 lutego 2018 r. godz. 18:10 wynosiło 770 ng/ml), Chloroprothixenu (stężenie chloroprothiksenu w próbce z dnia 2 lutego 2018 r. godz. 18:10 wynosiło 122 ng/ml), Haloperidolu (stężenie haloperydolu w próbce z dnia 2 lutego 2018 r. godz. 18:10 wynosiło 10 ng/ml), Bioxetinu (stężenie haloperydolu w próbce z dnia 2 lutego 2018 r. godz. 18:10 wynosiło 15 ng/ml), rozpuszczając je uprzednio w piwie i wodzie, a gdy pokrzywdzona próbowała wypluwać połykaną zawartość, groził jej oszpeceniem i śmiercią narażając ją na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, a następnie podduszał ją sznurkiem, co spowodowało u niej utratę przytomności i spowodowało u niej powstanie obrażeń ciała w postaci: trzech podłużnych otarć naskórka po stronie lewej szyi z zasinieniem, otarć naskórka i zasinienia okolicy szyi po obu jej stronach bocznych czym spowodował naruszenie czynności narządu ciała jak i rozstroju zdrowia na czas poniżej siedmiu dni, jednak zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na ucieczkę z mieszkania K.B., błędną ocenę spowodowania śmierci pokrzywdzonej oraz udzieloną K.B. pomoc medyczną, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu w okresie od 28 listopada 2011 r. do 25 maja 2017 r. kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 23 maja 2012 r. o sygn. II K [...], na mocy której został skazany na karę łączną 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa podobne, tj. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. oraz ciąg przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. i art. 197 § 1 k.k., to jest przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 1 i 3 k.k. w zb. z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za które na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 11 § 3 k.k. wymierzona mu została kara 25 lat pozbawienia wolności;
2. w dniu 1 lutego 2018 r. r. od godziny około 10 do godziny około 11.30 w T. przy ul. [...] pozbawił wolności ze szczególnym udręczeniem K.B. w ten sposób, że uderzył go przedmiotem przypominającym broń palną w głowę powodując linijny strup okolicy ciemieniowej prawej, czym naruszył jego nietykalność cielesną, po czym kazał mu klęknąć, a następnie związał jego ręce i nogi taśmą izolacyjną i zostawił go w pokoju leżącego na łóżku, przy

czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu w okresie od 28 listopada 2011 r. do 25 maja 2017 r. kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 23 maja 2012 r. o sygn. II K [...] na mocy której został skazany na karę łączną 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa podobne tj. z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. oraz ciąg przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. i art. 197 § 1 k.k., to jest przestępstwa z art. 189 § 1 i 3 k.k. w zb. z art. 191 § 1 k.k. w zb. z art. 217 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za które na podstawie art. 189 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzona mu została kara 3 lat pozbawienia wolności;

3. w dniu 2 lutego 2018 r. w mieszkaniu przy ul. [...]1 w T., nie mając odpowiedniego zezwolenia, posiadał pełnopłaszczowy nabój centralnego zapłonu do broni palnej kal. 9x19 mm Parabellum, to jest przestępstwa z art. 263 § 2 k.k., za które na podstawie art. 263 § 2 k.k. wymierzona mu została kara roku pozbawienia wolności;
4. w okresie od 14 stycznia do 31 stycznia 2018 r. w mieszkaniu przy ul. [...]1 w T. oraz w klubie [...] działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru groził K.B. pozbawieniem życia poprzez wyrzucenie jej przez okno z 3 piętra w bloku, uszkodzeniem jej ciała przez niego oraz swoich znajomych oraz uporczywym nękaniem, czym wzbudził u pokrzywdzonej uzasadnioną obawę ich spełnienia, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu w okresie od 28 listopada 2011 r. do 25 maja 2017 r. kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 23 maja 2012 r. o sygn. II K [...] na mocy której został skazany na karę łączną 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa podobne to jest przestępstwa z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. oraz ciąg przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. i art. 197 § 1 k.k., to jest przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za które na podstawie art. 190 § 1 k.k. wymierzona mu została kara roku pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 § 1 i § 2 k.k., art. 85a k.k., art. 88 k.k., w miejsce kar pozbawienia wolności orzeczonych w pkt 1,2, 3, 4 Sąd Okręgowy w T. wymierzył karę łączną 25

lat pozbawienia wolności i wyznaczył, na podstawie art. 77 § 2 k.k., prawo do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie nie wcześniej niż po odbyciu 20 lat pozbawienia wolności; zasądził nadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k., na rzecz: K.B. kwotę 30.000 zł, R.B. kwotę 6.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze skazaniem za czyn z pkt 1 oraz na rzecz K.B. kwotę 6.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze skazaniem za czyn z pkt 2; na podstawie art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. orzekł zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej K.B. i zakaz kontaktowania się z nią przez piętnaście lat w związku z przypisanym pkt 1 przestępstwem bezprawnego pozbawienia wolności.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez obrońcę oraz pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej K.B.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2020 r., sygn. II Aka 214/20, Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. uchylił orzeczenie o karze łącznej,
2. z opisu czynu przypisanego w punkcie 1 wyeliminował ustalenie, że oskarżony zmusił R.B. do spożycia alkoholu w postaci marki [...],
3. wymierzoną w punkcie 1 karę obniżył do piętnastu lat pozbawienia wolności,
4. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k., art. 86 § 1 k.k. - przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. - połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności i wymierzył w ich miejsce karę łączną piętnastu lat pozbawienia wolności,
5. na podstawie art. 77 § 2 k.k. wyznaczył oskarżonemu prawo do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie nie wcześniej niż po odbyciu dwunastu lat pozbawienia wolności,
6. na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k., art. 93c pkt 4 k.k. orzekł wobec skazanego środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym.

W pozostałym zakresie wyrok został utrzymany w mocy.

W pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny w Gdańsku, odnosząc się do zarzutu podniesionego w apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej zważył, iż argumentacja wyrażona w środku odwoławczym jest w pełni przekonująca, a jej akceptacja determinowała konieczność dodatkowego określenia reakcji karnej w postaci orzeczonego środka zabezpieczającego określonego w art. 93a § 1 pkt 4 k.k. z uwagi na to, że:

1. skazany dopuścił się przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 3 k.k. w zb. z art. 191 § 1 k.k. w zb. z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (przestępstwo określone w rozdziale XIX i XXIII k.k.) po 8 miesiącach od odbycia kary za przestępstwo z art. 197 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k., z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k., z art. 197 § 1 k.k.,
2. stwierdzono u niego zaburzenia osobowości - osobowość dys socjalną (opinia sądowo psychiatryczna i psychologiczna - k. 1019-1046, k. 2094-2097)
3. czyny zarzucane i przypisane pozostawały w ścisłym związku ze stwierdzeniem zaburzenia osobowości oraz w przyszłości zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez skazanego czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia (opinia sądowo - psychiatryczna i psychologiczna k. 2094v-2097v).

Od powyższego wyroku kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. złożył na korzyść skazanego Rzecznik Praw Obywatelskich, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 93g *a contrario* k.k. w zw. z art. 93c pkt 4 k.k. i art. 93b § 5 k.k. poprzez jego niezastosowanie i orzeczenie wobec skazanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, pomimo braku takiej możliwości wobec sprawcy określonego w art. 93 pkt 4 k.k., wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w części orzekającej środek zabezpieczający w postaci pobytu w szpitalu psychiatrycznym (punkt 1 podpunkt 6 wyroku) i przekazanie sprawy w zaskarżonym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, stąd podlegała uwzględnieniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Istotnie bowiem zaskarżony wyrok, w części opisanej w kasacji, był obarczony rażącym uchybieniem prawa materialnego, spełniającym kryteria określone w art. 523 § 1 k.p.k.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku uznał R.K. za sprawcę określonego w art. 93c pkt 4 k.k. (vide: uzasadnienie wyroku k. 2419). Dokonując zmiany wyroku, poprzez orzeczenie wobec skazanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym (art. 93a § 1 pkt 4 k.k.), Sąd Apelacyjny w Gdańsku ocenił

wyłącznie ogólne podstawy stosowania wszystkich środków zabezpieczających określone w art. 93c k.k. konstatując, że wobec skazanego zmaterializowała się przesłanka określona w § 4 tego przepisu. Zignorował natomiast podstawy szczególne stosowania środka w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym, skatalogowane w art. 93g § 1-3 k.k. Słusznie wskazał skarżący, że przepis powyższy stanowi *lex specialis* względem art. 93c k.k. i zawiera zamknięty katalog przesłanek determinujących orzeczenie internacji. Dokonując wykładni tego przepisu i posługując się wnioskowaniem *a contrario* należy wyrazić stanowisko, że wobec sprawcy określonego w art. 93c pkt 4 k.k. nie jest dopuszczalne orzeczenie środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 4 k.k. Wobec takiego sprawcy mogą być stosowane jedynie środki zabezpieczające określone w art. 93a § 1 pkt 1-3 k.k.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić trzeba, że opisane w kasacji uchybienie miało istotny wpływ na treść wyroku, gdyż skutkowało orzeczeniem środka zabezpieczającego w postaci pobytu w szpitalu psychiatrycznym, przy braku ku temu ustawowych przesłanek, a więc było rażącą obrazą art. 93b § 5 k.k.

W tym stanie rzeczy wniosek o uchylenie wyroku w zaskarżonej części okazał się zasadny i skutkowało wydaniem orzeczenia kasatoryjnego oraz skierowaniem sprawy w tej części do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Zważyć bowiem należy, że wobec uznania skazanego za sprawcę, o którym mowa w art. 93c pkt 4 k.k. będzie zachodziła konieczność rozważenia zasadności zastosowania środków zabezpieczających, o których mowa w art. 93a § 1-3 k.k.

D. P.

[ł.n]